

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan gemeenteraden en burgemeesters

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Directoraat-generaal Bestuur,
Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2018-0000174456

Uw kenmerk

Bijlage: 1

Datum 19 maart 2018
Betreft Screening kandidaat-wethouders

Aanstaande woensdag zijn er de reguliere gemeenteraadsverkiezingen. Gemeenteraadsverkiezingen luiden een nieuwe raadsperiode in, of dat nu is bij reguliere gemeenteraadsverkiezingen of rond een herindeling. Er komt daarna een proces van coalitievorming op gang met als afronding daarvan de benoeming van wethouders. Dat is een belangrijk proces. In dat kader breng ik graag enkele punten onder uw aandacht met betrekking tot screening van kandidaat-wethouders.

Belang van integriteit

Integriteit van politieke ambtsdragers is van cruciaal belang voor de kwaliteit van het openbaar bestuur en de democratie en voor het vertrouwen van burgers. Met het oog daarop heeft mijn voorganger in een brief van 27 februari 2017 aan de burgemeesters aandacht gevraagd voor integriteitstoetsing bij de werving en selectie van kandidaat-raadsleden en kandidaat-bestuurders. Daarbij is ook de Handreiking integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen onder de aandacht gebracht.¹ Politieke partijen hebben van deze handreiking gebruik kunnen maken bij de selectie van de bijna 60.000 kandidaat-raadsleden die op de lokale kieslijsten staan.

Tegelijkertijd blijkt uit contacten met gemeenteraadsleden en burgemeesters dat er behoefte is aan meer eenduidigheid met betrekking tot de screening van kandidaat-wethouders. De selectie en collegevorming van politieke ambtsdragers vindt plaats in een 'glazen huis'. Dat maakt het cruciaal dat het proces rond risicoanalyses en de daarvoor gebruikte methodiek transparant is. Het is voor zowel de kandidaat zelf, als voor de politieke partij en de gemeente(raad) van belang om zich – voorafgaand aan de benoeming – bewust te zijn van en open te zijn over mogelijke kwetsbaarheden en integriteitsrisico's. En dat is ook het moment om te bepalen of de maatregelen die zijn getroffen om risico's op bijvoorbeeld (de schijn van) belangenverstrengeling te beperken afdoende zijn.

---

¹ www.politiekeambtsdragers.nl

Daarbij moet steeds helder zijn dat het hier een (ex-ante) risicoanalyse van mogelijke kwetsbaarheden betreft, en dus niet een (ex-post) integriteitsonderzoek dat de burgemeester kan laten uitvoeren wanneer sprake is van signalen van integriteitsschendingen of belangenverstrengeling.

In deze brief ga ik nader in op de (ex-ante) risicoanalyse voor kandidaat-wethouders. Hoewel de selectie en benoeming van kandidaat-wethouders en het transparant maken van eventuele risico's en getroffen maatregelen primair de verantwoordelijkheid is van de lokale politieke partijen en de gemeenteraad, kan de burgemeester een ondersteunende rol spelen. In aansluiting op de informatie die burgemeesters hebben ontvangen van hun commissaris van de Koning en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, wil ik u enkele uitgangspunten en suggesties voor de selectie en voordracht van kandidaat-wethouders meegeven. Dit ter voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen en de collegevorming.

Screening van kandidaat-wethouders

Bij raadsleden is toetsing door de commissie geloofsbrieven opgenomen in de procedure. Daarbij wordt getoetst of aan de formele vereisten voor beëdiging als raadslid is voldaan. In een aantal gemeenten wordt tevens getoetst of er eventueel conflicterende belangen zijn die vooraf bekend en beoordeeld moeten worden, alvorens over te kunnen gaan tot beëdiging. Democratisch uitgangspunt is dat het raadslidmaatschap in beginsel voor elke Nederlander openstaat. De uitsluitingen hierop zijn limitatief in de wet vastgelegd. Toetsing van wethouders ligt in het verlengde van de wijze waarop raadsleden worden getoetst. Ook hier geldt dat de uitsluitingen voor het wethouderschap formeel en limitatief zijn vastgelegd in de wet. Daarnaast wordt in toenemende mate (mee)gekeken naar de geschiktheid van de kandidaat. Een meer uitgebreide screening van kandidaat-wethouders (ten opzichte van raadsleden) wordt gerechtvaardigd door de specifieke portefeuilles en eigenstandige beslissingsbevoegdheden van het college en het mandaat van de betreffende wethouder.

Vormen van screening

In steeds meer gemeenten is het inmiddels gebruikelijk dat kandidaat-wethouders een vorm van screening ondergaan, ook bij tussentijdse benoemingen. In vrijwel alle gemeenten wordt (door de politieke partij) van de kandidaat gevraagd een Verklaring Omtrent het Gedrag te overhandigen. Ik vind het een wenselijke praktijk dat dit gedaan wordt. Daarom heb ik de Tweede Kamer gemeld het kunnen overleggen van zo'n verklaring als benoembaarheidsvereiste voor wethouders in te willen voeren.

Steeds meer gemeenteraden laten daarnaast (door of in opdracht van de burgemeester) een bredere risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitvoeren. Met een dergelijke risicoanalyse komen eventuele kwetsbaarheden in beeld. Het gaat dan bijvoorbeeld om mogelijke persoonlijke (financiële) belangen. Op verschillende plaatsen zijn daarvoor handleidingen en stappenplannen ontwikkeld.² Het uitvoeren van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders vraagt een goede voorbereiding en timing, om niet teveel te interfereren met de collegevorming (voor het uitvoeren van een risicoanalyse staat gemiddeld twee weken).

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Directoraat-generaal Bestuur,
Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

Kenmerk
2018-0000174456

---

² Bijvoorbeeld de Handleiding risicoanalyse Integriteit Openbaar Bestuur van de Provinciale Stuurgroep Integriteit Limburg en de Handleiding en stappenplan Utrecht. Deze en meer praktijkvoorbeelden zijn te vinden op www.politiekeamtsdragers.nl.

Voor risicoanalyses ten behoeve van de selectie van kandidaten (ex ante) bestaat op dit moment geen (minimum)standaard of kwaliteitskader. Dat maakt dat zowel het opdrachtgeverschap (vanuit de politieke partij, gemeenteraad of burgemeester) als het opdrachtnemerschap (intern of derde partij) op dit moment divers wordt ingevuld. Mede naar aanleiding van incidenten op het terrein van integriteit, zijn risicoanalyses van openbaar bestuurders en volksvertegenwoordigers interessant geworden voor de commerciële markt. Diverse bedrijven en organisaties bewegen zich inmiddels op deze markt, zonder dat een gedeeld kader voorhanden is op basis waarvan u kunt bepalen wat een goede risicoanalyse en een geschikt bureau kenmerkt. Ik ga in de komende tijd samen met de beroepsverenigingen van politieke ambtsdragers, politieke partijen, VNG, IPO en Unie van Waterschappen en met een vertegenwoordiging van marktpartijen (bureaus) in overleg om te komen tot een *Basistoets Integriteit*. Over deze voornemens inzake uitbreiding van screening heb ik de Tweede Kamer ook geïnformeerd, middels de brief die u als bijlage aantreft.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Directoraat-generaal Bestuur,
Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

Kenmerk
2018-0000174456

Inhoud en proces van risicoanalyse

Omdat deze minimumstandaard nu nog niet beschikbaar is, heb ik in de bijlage bij deze brief een checklist gevoegd die u bij de voorbereiding van risicoanalyses bij de selectie van kandidaten kunt gebruiken.

Het is van belang dat de procedure en rolverdeling rond risicoanalyse van kandidaat-bestuurders eenduidig en voor alle betrokkenen transparant is. Daarom geef ik graag in aanvulling op de bijlage de volgende aandachtspunten mee met betrekking tot het proces van risicoanalyse:

1. De primaire verantwoordelijkheid voor een zorgvuldige kandidaatstelling ligt bij de betreffende lokale politieke partij (die een kandidaat wil voordragen), de gemeenteraad (wat betreft de collegevorming) én bij de betreffende kandidaat samen.
2. De procedure rond risicoanalyse integriteit dient vooraf voor een ieder transparant te zijn. De burgemeester kan de onder 1. genoemde primaire verantwoordelijkheid ondersteunen, maar niet overnemen.³ Wil de raad de burgemeester hier een specifieke rol toebedelen dan dient dit goed geregeld te worden. De gemeenteraad dient (bijvoorbeeld in het reglement van orde van de gemeenteraad) de burgemeester expliciet de mogelijkheid te geven om een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders te verrichten ten behoeve van de gemeenteraad.
3. Een risicoanalyse richt zich primair op bewustwording bij de kandidaat en diens partij. De risicoanalyse moet gedaan worden vanuit een positieve grondhouding; er is immers geen sprake van signalen die aanleiding geven tot een integriteitsonderzoek. De risicoanalyse faciliteert het gesprek tussen de kandidaat en de politieke partij of gemeenteraad(scommissie),⁴ maar de rapportage geeft geen eendoordeel over de benoembaarheid van een kandidaat.

---

³ Wel voor het uitvoeren van een *integriteitsonderzoek* in het geval er signalen van integriteitsschending of belangenverstremming met betrekking tot zittende bestuurders zijn (artikel 170 van de Gemeentewet). Het Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers kan daarin adviseren (www.steunpuntintegriteit.nl).

⁴ Of de (in)formateur, wanneer die daartoe opdracht krijgt.

4. Een risicoanalyse wordt in principe verricht op basis van vrijwilligheid en vereist daarom toestemming van de kandidaat-wethouder. De kandidaat dient zich voorafgaand aan diens (openbare) kandidaatstelling bewust te zijn dát, aan welke normen (b.v. gedragscode) en op welke wijze zij of hij wordt getoetst en aan wie de uitkomsten beschikbaar worden gesteld. Het is aan de politieke partij, de gemeenteraad (commissie) en de burgemeester om kandidaat-wethouders daarover tijdig en adequaat te informeren.
5. Bij de risicoanalyse voor de kandidaat-wethouder dient zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met de privacy van de betreffende kandidaat. De informatie die wordt gevraagd dient proportioneel te zijn in verhouding tot het belang dat daarmee gediend wordt.

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**
Directoraat-generaal Bestuur,
Ruimte en Wonen
Directie Democratie en
Bestuur

Kenmerk
2018-0000174456

Tot slot

Voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen en collegevorming heb ik de Tweede Kamer een aantal plannen voorgelegd onder andere met betrekking tot uitbreiding van de screening van politieke ambtsdragers. Een kopie van deze brief treft u als bijlage aan.

U bent als gemeentelijke politieke ambtsdragers verantwoordelijk voor uiteenlopende maatschappelijke opgaven en aan zet bij het oplossen van tal van maatschappelijke vraagstukken. Ik wens u dan ook veel wijsheid en succes toe voor de komende raadsperiode, alsmede met betrekking tot de coalitievorming en de vorming van een nieuw college.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren